

Analiz Ücreti Değil Asgari Ücret

Ömürhan A. SOYSAL
EMO Ankara Şubesi Yayın Kurulu Başkanı
omurhan.soysal@emo.org.tr

Süreç Nasıl Başladı?

Mühendis, mimar ve şehir plancıları asgari ücreti düzenleme talebi 14-15 Kasım 2009 tarihlerinde EMO İstanbul Şubesi sekreteryalığında düzenlenen "TMMOB Ücretli ve İşsiz Mühendis, Mimar ve Şehir Plancıları Kurultayı"na sunulan 2 karar önergesi ile yeniden TMMOB'nin gündemine girmiştir. Bu kurultayın en önemli özelliği Türkiye'nin birçok ilinde kurultay öncesinde hazırlık toplantıları yapılmış olması ve sadece kurultaya katılan yaklaşık 900 kişinin yanında hazırlık toplantılarına da yüzlerce üyenin katılmış olmasıdır. Elbette bu kurultay TMMOB'de asgari ücret tartışmalarının ilki değildir. 23-25 Eylül 2007 tarihlerinde MMO sekreteryalığında İstanbul'da düzenlenen "MÜHENDİSLİK, İSTİHDAM VE ÜCRETLENDİRME SEMPOZYUMU"nda da "Ücretli mühendis, mimar ve şehir plancıları için asgari ücret ve ücret" başlığında yine benzer konular tartışılmıştır.

Bu etkinliklerin ardından 25 Şubat 2012 tarihinde "TMMOB 2. Ücretli Mühendis, Mimar, Şehir Plancıları ve İşsizlik Kurultayı" yapılmış olsa da kurultayın hazırlık toplantılarında tartışılan ve karar altına alınan önergeler sonuç bildirgesine yansıtılmamış ve böylelikle asgari ücret düzenlemesi başta olmak üzere ücretli ve işsiz mühendis, mimar ve şehir plancılarının somut gündemi direkt olarak kurultay çıktıları arasında gereken

önemi görememiştir.

2009 yılında yapılan kurultaya sunulan ve kabul edilen 2. önerge şu şekilde idi: "Mühendis, mimar ve şehir plancıları meslek örgütleri ile birlikte tüm emekçilerin insanca yaşamaya yetecek asgari ücret hakkı mücadelesine katılırlar. TMMOB, üyeleri olan emekçi mühendis, mimar ve şehir plancıların da aralarında bulunduğu tüm işçi sınıfı için insanca yaşam ücretinin belirlenmesi mücadelesini diğer emek ve demokratik kitle örgütleri ile birlikte verir. TMMOB ve bağlı odalar yasa ve yönetmeliklerden aldıkları yetkiyi emekten yana değerlendirerek, insanca yaşanılacak ücreti mühendis, mimar, şehir plancıları için asgari ücret olarak ilan eder ve uygulanmasını sağlar."¹

Bu sürecin ardından "TMMOB, mühendis, mimar ve şehir plancıların düşük ücretle çalıştırılmaları ve alınan ücretin Sosyal Güvenlik Kurumu'na eksik bildirilmesinin önüne geçmek için Sosyal Güvenlik Kurumu ile bir protokol imzaladı.

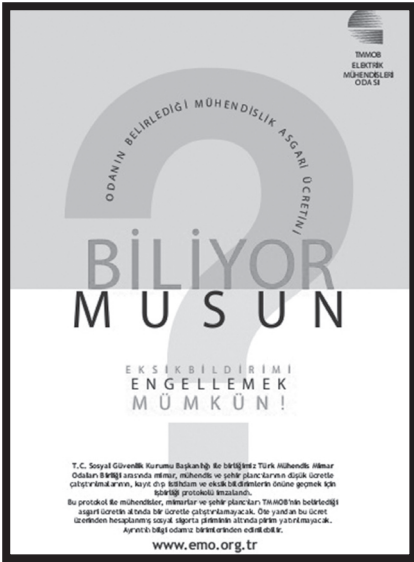
TMMOB'de 31 Temmuz 2012 tarihinde gerçekleştirilen imza töreninde protokolü TMMOB adına TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Soğancı, Sosyal Güvenlik Kurumu adına ise Sigorta Primleri Genel Müdür Vekili Cüneyt Olgaç imzaladı."²

Bu "Protokole göre, TMMOB her yıl mühendislik, mimarlık ve şehir planlama alanlarında meslek icra eden disiplinlere ilişkin asgari ücret seviyesi belirleyerek Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirecek. Sosyal Güvenlik Kurumu ise mühendis, mimar ve şehir plancıların ücretlerinin TMMOB tarafından kuruma iletilen asgari ücretlerin altında olmaması için gerekli tedbirleri alacak. Protokolle, mühendis, mimar ve şehir plancılarının gerek çalışma yaşamı gerekse emeklilik sürecinde sosyal güvenlik haklarından tam olarak yararlanmaması sonucunu doğuran kayıt dışı istihdam ve eksik bildirimin önüne geçilmiş olacak."²ti. Fakat öyle olmadı...

Protokolün feshedilmesi...

SGK ile yapılan protokolün SGK tarafından tek taraflı olarak

feshedildiğini TMMOB YK'nun 17.06.2017 tarih ve 44/17 sayılı toplantısında alınan 205. karardan öğreniyoruz. Daha sonradan paylaşılan bilgiler ve TMMOB YK'nun 4 Temmuz 2017 tarihinde gerçekleştirdiği "Haklarımızın Gasp edilmesine, Geleceğimizin Karartılmasına İzin Vermeyeceğiz" başlıklı basın toplantısı metninden gördüğümüz kadarıyla aslında SGK ile yazışmalar protokolün feshedildiği tarihten öncesine dayanıyor(muş). SGK önce "yürütülen iş ve işlemlere esas teşkil eden mevzuatta önemli değişiklikler yaşandığı"³ gerekçesiyle protokolle değişiklikler yapmaya çalışıyor. Oysa 2017 yılı içerisinde herhangi bir yasal düzenleme olmadığı gibi SGK da yazışma trafiği içerisinde hangi mevzuattaki değişikliği gerekçe göstererek böyle bir düzenlemeye ihtiyaç duyulduğunu açıkça ifade etmekten kaçınıyor. Yine aynı basın açıklamasından öğrendiğimiz kadarıyla "iletile revize protokol taslağı incelendiğinde, mevcut protokolün esasını oluşturan "TMMOB'nin asgari ücret belirlemesi" ve "kurumun mühendis, mimar ve şehir plancılarına ödenecek ücretlerin bu asgari seviyenin altında olmaması için gerekli tedbirleri alması" hüküm-

leri çıkarılarak protokolün içinin boşaltılmaya çalışıldığı"³ görüyor. Ve SGK asıl niyetini takip eden yazışma trafiği içerisinde açıkça ifade ediyor: "...kurumumuzun amacı, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 39 uncu maddesi gereğince belirlenen zorunlu asgari ücrete alternatif bir ücret seviyesi belirlemek veya arz talep ilişkisi sonucunda piyasa tarafından belirlenen ücret seviyelerine müdahale etmek değil, sigortalıların kurumumuza gerçek ücretleri üzerinden bildirilmesini sağlamaktır"³.

Bu son ifade SGK'nın işverenler tarafından köşeye sıkıştırıldığı ve sermayeye teslimiyetinin çok açık bir itirafıdır. Ücretli çalışan mühendis, mimar ve şehir plancılarının aldıkları ücretlerin insanca yaşamaya esas teşkil eden bir seviyeye çekilmesiyle ilgilenmediğini itiraf etmesi ciddi bir anayasa ihlalidir. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti devletinin bir kurumu olan SGK, Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesini açıkça ihlal etmektedir. Ne diyor Anayasa'nın 5. maddesi: "...kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."⁴

Protokolün feshedilmesiyle beraber genç mes-

lektaşımız Ali Yılmaz, BİMER'e şikayette bulunuyor ve kendisine şu yanıt veriliyor: "Çalışanlara ödenen ücretlerin eksik bildirilmesi yoluyla ortaya çıkan suistimallerin önlenmesi ve özellikle çalışanların haklarının korunması için Kurumumuz tarafından gerekli çalışmalar yapılmaktadır. Bu kapsamda yapılan çalışmalar çerçevesinde mimar ve mühendis olarak çalışan kişilere fiilen ödenen ücret seviyelerini belirlemek amacıyla Kurumumuz ve Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) tarafından ortak çalışma gerçekleştirilmiş ve 31.07.2012 tarihinde işbirliği protokolü imzalanmıştır. Yapılan bu protokolle birlikte TMMOB'nin kendi yasal yetki sınırları içerisinde mühendislik ve mimarlık mesleklerine ilişkin olarak yıllık bazda belirlediği asgari ücret seviyelerinin Kurumumuzla paylaşması sağlanmakta olup, anılan Protokol gereğince gelen bu bilgiler sadece Kurumumuz tarafından yapılan incelemelerde kullanılmaktadır. Yani bu ücret seviyeleri işyerlerine ilişkin yapılacak incelemelerde ve Kurumumuzca yapılan analizlerde kullanılmakta olup, doğrudan asgari ücret seviyesi olarak kabul edilememektedir. Kurumumuzca ilgili işyerlerinde mühendis veya mimar olarak çalışan sigortalılara ilişkin yapılan tespit ve işlemlerde, sigortalıların gerçekte aldıkları ücret tutarları dikkate alınmaktadır.

Ancak gerek TMMOB ve bağlı Odalarca gerekse bazı işverenler ve çalışanlarca Protokolün bazı hükümleri yanlış yorumlanmıştır. Bu çerçevede birçok mühendis odası işverenlere, "kendilerince belirlenen ücretin altında ücret ödenirse SGK tarafından ceza

uygulanacağı", "kendilerince belirlenen ücretin altında mühendis bildiren işyerlerine SGK tarafından yaptırımlar uygulanacağı" şeklinde tebligatlar göndermiş ve açıklamalar yapmıştır. Bu durumun öğrenilmesi üzerine konunun yanlış yorumlanabileceği düşüncesi ile TMMOB ile toplantı yapılarak ve defalarca yazılar yazılarak, kendilerince belirlenen ücret seviyelerinin Kurumumuzca doğrudan prime esas kazanç olarak kabul edilmesinin söz konusu olmadığı, bu bilgilerden sadece yapılan analiz ve incelemelerde yararlanıldığı hususları belirtilmiş ve bu durumun tüm mühendis odalarına iletilmesi talep edilmiştir.

Diğer taraftan anılan protokolün imzalanmasının üzerinde oldukça uzun zaman geçmiş olması nedeniyle ve söz konusu yanlış anlaşılmanın giderilmesi amacıyla, protokolün yeniden düzenlenmesinin gerektiği düşünülmüştür. Bu çerçevede yanlış anlaşılmalara müsait düzenlemelerin değiştirilmesi ve mevcut işbirliği sürecinin güçlendirilerek devam etmesi için yeni protokol taslağı hazırlanarak 19.01.2017 tarih ve 357235 sayılı yazı ile TMMOB'ye iletilmiş olup, ilgili Birlikten gelen

cevapta mevcut protokolün değiştirilemeyeceği ifade edilmiştir. Bunun üzerine 17.04.2017 tarih ve 2157577 sayılı yazımız ile hazırlanan protokol taslağı tekrar TMMOB'ye iletilmiş ve 30 günlük süre içerisinde yeni protokol taslağının imzalanmaması halinde mevcut protokolün Kurumumuzca tek tarafı olarak fesih edileceği belirtilmiştir. Ancak belirtilen sürede ilgili Birlikten herhangi bir cevap

alınmaması üzerine 09.06.2017 tarih ve 3166964 sayılı yazımız ile anılan protokol tek tarafı olarak fesih edilmiştir.

Bu kapsamda prime esas kazancınızın gerçekte fiilen aldığınız ücretten eksik bildirildiğini düşünüyorsanız, konuyu ALO 170 Çalışma ve Sosyal Güvenlik İletişim Merkezini arayarak veya Sosyal Güvenlik İl Müdürlükleri veya Merkezlerine yazılı olarak bildirmeniz halinde gerekli incelemeler yapılacaktır."

Verilen bu uzun yanıtta altı çizili olan ifadeler SGK'nın protokole dair beklentisinin sadece analizle sınırlı kaldığını, mühendis, mimar ve şehir plancılarının olması gereken asgari ücrete dair bir düzenleme niyetinin olmadığını gösteriyor. Oysa 31 Temmuz 2012 tarihinde imzalanan protokolün "Amaç ve Kapsam" başlı-

ğındaki 2. maddesinde şu ifadeler yer almaktadır: "Bu protokolün amacı; sosyal güvenliğin toplumun tüm bireyleri için temel bir hak olduğu gerçeğinden hareketle, sosyal güvenlik hakkından yoksun bırakan kayıt dışı istihdam ve emeklilik haklarının eksik tesisine etki eden ücretlerin SGK'ya eksik bildirimini önlemek, sosyal güvenlik kavramının temel bir hak olduğunu toplumun tüm bireyleri tarafından bilinmesini ve bu hakkı koruyan kurumların tanıtılmasını sağlamak, vatandaşlarımızı yeni düzenlemeler ile ortaya çıkan hak ve yükümlülükler konusunda bilgilendirmek, toplumda sosyal güvenlik bilincinin oluşmasını sağlamak amacıyla işbirliği yapılmasıdır."

Oldukça iyi niyetli görünen bu yaklaşımı beyanın esas olması ilkesi bağlamında eleştirmek elbette yersizdir. Zira niyetin beyanı yazılı ise geriye sadece

gereğinin yerine getirilmesi kalır. Fakat yazılı olan ile pratiğe geçen arasındaki fark, yani SGK'nın eksik ücret tespitleri konusunda herhangi bir adım atmadığı gibi Haziran ayı içerisinde bu protokolü sudan sebeplerle "iptal" etmesi aklımıza başka soru işaretleri düşürüyor. Üstelik devlet açısından bu protokolü imzalanması sadece vatandaşların asgari düzeyde yaşam standardını düzenlemek değil aynı zamanda kayıt dışı çalışmanın, dolayısıyla kayıt dışı ekonominin önüne geçilmesi

açısından oldukça önemlidir. Ancak SGK burada sadece mühendis, mimar ve şehir plancılarını mağdur etmemiş, aynı zamanda devleti de zarara uğratarak safını belirlemiştir.

Protokolün iptal edilmesinin hukuksuz olması ise bu sürecin irdelenmesi gereken bir diğer önemli yanıdır. Protokolün hangi şartlarda feshedileceğine dair ifadelerin yer aldığı "Protokolün Feshi" başlıklı 6. maddesi şu şekildedir: "İş bu Protokol maddelerinde belirtilen hükümleri, yasal ve idari işleri düzenleme gerekçesiyle yeni bir protokol yürürlüğe girdiğinde kendiliğinden feshedilmiş sayılacaktır. **Ancak taraflar anlaşarak da bu protokolü feshedebilirler.**"⁵ Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere taraflardan herhangi biri keyfi olarak veya başka bir gerekçe ile protokolü feshetme hakkına sahip değildir. SGK yarattığı mağduriyet ve zararı hukuksuz bir şekilde gerçekleştirmiştir.

Ne Yapmalı?

Her yıl siyasal iktidarlar tarafından belirlenen asgari ücretin dışında mühendis, mimar ve şehir plancıları için ayrı bir asgari ücret düzenlemesini bu çerçevedeki mücadeleden ayrı tutmamak, mevcut mücadeleyi besleyecek yeni bir damar olarak görmek, dolayısıyla bunun bir kazanım olduğu gerçeğini göz ardı etmemek gerekir diye düşünüyorum. Bu yüzden de uygulamadaki eksikliklerine rağmen sahip çıkılması gerekir. Çünkü bugün yüzlerce üniversiteden binlerce mühendis, mimar ve şehir plancısı sermaye tarafından ucuz iş gücü olarak görülmektedir. Ülkenin bu kadar mühendis, mimar ve şehir plancısına ihtiyacı olup olmadığı ayrı bir tartışmadır. Fakat mevcut

gerçeklikte üye sayısı 500 bini aşan TMMOB, üyelerini düşük ücrete ve güvencesizliğe mahkum edecek tüm uygulamaların karşısında duracak mücadeleyi göstermek zorundadır.

SGK ile imzalanan protokol mühendis asgari ücretine dair bir farkındalık yaratmış olsa da meselenin yasal zeminini buraya yaslamak doğru değildir. Zira kanunlar hiyerarşisine göre ana yönetmelikler protokollerin her zaman üzerindedir.

TMMOB Ana Yönetmeliği'nin 24. maddesinin d, e ve f bendleri şu şekildedir:

"d) Mühendis ve mimarların refahlarını sağlayacak önlemleri saptayarak, gerekli girişimlerde bulunmak ve ilişkileri kurmak.

e) Bütün mühendis, mimar ve şehir plancılarının, mesleki onur ve çıkarlarını korumak.

*f) Mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı meslekleriyle ilgili bütün elemanların, mesleklerine göre gerekli düzeye ve sonucunda parasal olanaklara ulaşmalarını sağlamak ve bu konuda ilgili kuruluşlarla işbirliği yaparak, gerekli önlemleri almak."*⁶

Buradan da görüleceği üzere TMMOB ve bağlı Odaları asgari ücretlerin belirlenmesi ve uygulamaya koyulması konusunda yasal olarak gereğini yapabilecek meşru zemine haizdir. Fakat yine de SGK tarafından feshedilen protokolün yeniden uygulamaya konulması için tüm üyelerimizi seferber edecek bir gücü harekete geçirmeliyiz. Protokolün yeniden hayata geçirilmesi için gerek imza kampanyası ile gerekse de üyelerimizin bu konuda ilgili kurumlara baskı yaratmasının

önünü açacak her türlü eylem ve etkinlik için daha fazla geç kalmamalıyız. Diğer yandan da yukarıda alıntılanan TMMOB Ana Yönetmeliği'ne dayanarak Odalar üyelerinin alacağı asgari ücretler için düzenlemeler yapmaya ve bunları takip etmeye devam etmelidir. Hali hazırda uygulanan ve birçok Odanın da yönetmeliğinde yer alan asgari ücret düzenlemesi uzun bir süredir uygulanmaktadır. Yaratılan bu fiili ve meşru hak talebini sadece bir protokole sığdıramayız. Çünkü başta ücretli çalışan üyelerimiz olmak üzere tüm üyelerimizin Odaları ile bağını güçlendirmek adına asgari ücret konusundaki mücadeleyi soğutmadan sürdürmek dışında başka bir yol görünmemektedir.

Kaynakça

- 1: http://www.emo.org.tr/ekler/72d0c-5048b42ea1_ek.pdf [Erişim tarihi: 09.08.2017]
- 2: http://www.imo.org.tr/resimler/dosya_ekler/948e3fc55d1a86f_ek.pdf?dergi=269 [Erişim tarihi: 09.08.2017]
- 3: TMMOB Basın Açıklaması, "Haklarımızın Gasp edilmesine, Geleceğimizin Karartılmasına İzin Vermeyeceğiz", <http://www.tmmob.org.tr/icerik/haklarimizin-gasp edilmesine-gelecegimizin-karartilmasına-izin-vermeyecegiz> [Erişim tarihi: 09.08.2017]
- 4: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> [Erişim tarihi: 09.08.2017]
- 5: TMMOB ve SGK arasında 31 Temmuz 2012 tarihinde imzalanan "T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı İle Türk Mühendis Ve Mimar Odaları Birliği Arasında İşbirliği Protokolü", http://www.gidamo.org.tr/resimler/ekler/3207dbcaa0b0c10_ek.doc&usg=AFQjCNE8AV76klZqFH0rhInKlzxnyKaXQ, [Erişim tarihi: 17.08.2017]
- 6: TMMOB Ana Yönetmeliği, <http://www.tmmob.org.tr/hukuk/ana-yonetmelik/birlik-organlari-gorev-ve-yetkileri>, [Erişim tarihi: 15.08.2017]

